

ANTONY GORMLEY: RESERVE II, 2014, ARREST, DETERMINE, BIDE, 2013
4 MM OCEL CORTEN / 4 MM CORTEN STEEL, DIMENSIONS VARIABLE,
POHLED DO INSTALACE / INSTALLATION VIEW, PHOTO ONDŘEJ POLÁK
© ANTONY GORMLEY

GALERIE RUDOLFINUM

M O D -

E L

THOMAS DEMAND
LORENZ ESTERMANN
ANTONY GORMLEY
MARIELE NEUDECKER
JULIAN OPIE
JAROSLAV RÓNA
TOM SACHS
PAVLA SCERANKOVÁ
THOMAS SCHÜTTE
RACHEL WHITEREAD
EDWIN ZWAKMAN

LADISLAV KESNER

© Ladislav Kesner
© Thomas Demand, Lorenz Estermann, Antony Gormley, Mariele Neudecker, Julian Opie,
Jaroslav Róna, Tom Sachs, Pavla Sceranková, Thomas Schütte, Rachel Whiteread, Edwin Zwakman
Photo © Mathias Johansson, Wilfried Petzi, Ondřej Polák, Philippe Servent, Oak Taylor Smith,
Nic Tenwiggenhorn, Tucci Russo Studio Per L'Arte Contemporanea, Stephan White, Jens Ziehe
© Galerie Rudolfinum, Praha 2015
ISBN 978-80-7353-471-4

Katalog je vydán ve spolupráci s nakladatelstvím Pierot.
Published in collaboration with Pierot Publishers.

OBSAH CONTENTS

9	LADISLAV KESNER: UMĚNÍ MODELÁŘSTVÍ THE ART OF MODEL-MAKING
40	INTERVIEW: LORENZ ESTERMANN
42	LORENZ ESTERMANN
50	THOMAS SCHÜTTE
58	INTERVIEW: EDWIN ZWAKMAN
62	EDWIN ZWAKMAN
68	INTERVIEW: JAROSLAV RÓNA
71	JAROSLAV RÓNA
74	TOM SACHS
78	INTERVIEW: MARIELE NEUDECKER
83	MARIELE NEUDECKER
90	THOMAS DEMAND
94	JULIAN OPIE
96	PAVLA SCERANKOVÁ
98	RACHEL WHITEREAD
104	INTERVIEW: ANTONY GORMLEY
114	ANTONY GORMLEY
125	UMĚLCI / ARTISTS

UMĚNÍ MODELÁŘSTVÍ

THE ART OF MODEL-MAKING

Jsou trojrozměrné modely samostatnou kategorií soudobé umělecké praxe — a pokud ano, tak v jakém smyslu? Jak máme chápat a definovat ‚model‘ a modelování ve vztahu k soše a skulpturální tvorbě? Co musí splňovat skulpturální objekt, aby mohl být označen za model? A vzhledem k hojnému zastoupení modelů v současném umění, je na místě hovořit o jisté specifické, modelové estetice? To jsou jen některé z otázek, na které se výstava *Model* snaží najít odpověď. Představuje jedenáct současných autorů, kteří ve svém díle zkoumají fenomén modelů a modelování — ať již stavěním trojrozměrných modelů, fotografováním nebo natáčením modelů na video. Tím, že výstava soustřeďuje na jedno místo rozmanitou škálu uměleckých děl různých forem, měřítek a uměleckých stylů, nabízí prostor pro přemýšlení o konceptu modelu a jeho roli v soudobé umělecké praxi. V tomto je úmyslně širšího rozsahu než jiné nedávné projekty, které se soustředily na nějaký konkrétní aspekt nebo smysl fenoménu modelu — například několik výstav o architektonických modelech a jejich odrazu v moderním umění¹ nebo o inscenované fotografii.²

RODINY MODELŮ

Model je z latinského slova ‚modulus‘ (odvozeno od ‚modus‘, což znamená ‚malá míra‘). Od počátku patnáctého století se v italské výraz ‚modello‘ používal pro ‚měřítkové zpodobnění‘ nebo zmenšené architektonické modely. V moderních jazycích postupem času tento výraz získal celou řadu různých významů a jakékoliv hlubší zamýšlení o modelech v současném umění vyžaduje nejprve utřídění sémantického chaosu, který tento koncept obklopuje. Jak píše významný filosof Nelson Goodman:

„Jen málo výrazů se v běžné i vědecké mluvě užívá v tolika různých významech jako ‚model‘. Model je něco, co obdivujeme či následujeme, vzorec, typický příklad, druh, prototyp, ukázka, simulace, matematický popis — takřka vše od nahé blondýny po kvadratickou rovnici, a může být k tomu, co modeluje, téměř v jakémkoliv vztahu symbolizace. V mnoha případech je model exemplářem či

Do three-dimensional models constitute a distinct category within contemporary artistic practice and, if so, in what sense? How do we understand and define ‚model‘ and model-building in relation to sculpture and sculptural work? What has the sculptural object to do to qualify as a model? And given the extensive presence of models in contemporary art, are we justified in speaking of the existence of some distinct form of ‚model aesthetics‘? These are some of the questions that the exhibition *Model* seeks to answer, presenting eleven contemporary artists who in their work explore the phenomenon of models and modelling — either by constructing three-dimensional models, or using models to create photographs and videos. By bringing together a range of art works in various media, on different scales, and using diverse artistic approaches, the exhibition aims to open up a space for reflection on the concept of a model and its place in contemporary artistic practice. In so doing, it is therefore deliberately broader in scope than some other recent exhibitions that have focused on some particular aspect or meaning of the model — for instance, several shows that have been held on architectural models and their echoes in contemporary art¹ or on model-based photography.²

FAMILIES OF MODELS

The word ‚model‘ is from the Latin ‚modulus‘ (derived from ‚modus‘, which means ‚little measure‘). Since the early 15th century the Italian term ‚modello‘ has been used to refer to a ‚likeness made to scale‘, or small-scale architectural models. In modern languages, however, the term has gradually acquired a multitude of meanings and any deeper thinking around models in contemporary art entails first of all sorting through the semantic chaos surrounding this concept. As observed by noted philosopher Nelson Goodman: „Few terms are used in popular and scientific discourse more promiscuously than ‚model.‘ A model is something to be admired or emulated, a pattern, a case in point, a type, a prototype, a specimen, a moc-up, a mathematical description — almost anything from a naked blonde to a quadratic equation — and may bear to what it models almost any relation

1 Mezi významné výstavy patří *Idea as Model* v New Yorku (1976) a nedávná *Was Modelle können* v Museum für Gegenwartskunst Siegen (2014), výstava *Modelli* v MAXXI Rome (2013) a *Models. Imagining to scale* ve STAM Gent (2014–15).

2 Například *Das Konstruierte Bild: Fotografie-arrangiert und inszeniert* v několika německých muzeích v letech 1989–90 či výstava *Post_modellismus. Models in Art* ve Vídni a Bergenu (2005).

1 Among important exhibitions that warrant mention are *Idea as Model* in New York in 1976 and, more recently, *Was Modelle können* in Museum für Gegenwartskunst Siegen (2013), *Modelli* exhibition in MAXXI Rome in the same year and *Models. Imagining to Scale* in STAM Gent (2014–15).

2 For example, *Das Konstruierte Bild: Fotografie-arrangiert und inszeniert*, shown at several German museums in 1989–90. The exhibition *Post_modellismus. Models in Art* in Vienna and Bergen in 2005.

příkladem toho, co modeluje ... v jiných případech se role převrací: model denotuje či má jako svůj případ to, co modeluje.⁴³ Vzhledem k jejich klíčové roli v soudobé vědecké praxi nikoho nepřekvapí, že nejsložitější a nejrigoróznější teorie o modelech a modelování mají původ v teorii a filozofii vědy. Taxonomie modelů obvykle umísťuje trojrozměrné (nebo ikonické) modely do samostatné kategorie; mezi další patří mentální modely, lingvistické modely, matematické modely a počítačové simulace. Přestože lze diskutovat o tom, zda je možné trojrozměrné modely označit za samostatnou kategorii odlišnou od obrazů (images), modely bez jakékoliv pochyby zobrazují a ve vědě i filozofii probíhají živé diskuse o způsobech, jakým tak činí.⁴ Téma modelů v umění pak nastoluje řadu zásadních otázek teorie a filozofie umění a estetiky, například *mimesis*, vztah reality a jejího zobrazení, autentičnost, vztah originálu a kopie. Stejně téma také figuruje v nejstarších diskuzích a teoriích zobrazení na západě i v Číně. Problematika modelu je implicitně zastoupena v Platónově diskuzi o rozdílu mezi *eidola* (které nesou obraz vnímatelné, vnější podoby věci) a *eikone* (které představují esenci věci).⁵ Obdobně je obsažena i v konceptu *mingqi* (neboli ‚předmětů pro duše mrtvých‘, vkládaných mrtvým do hrobů jako společníci), které starodávné čínské texty popisují jako něco, co „připomíná skutečné objekty, ale nemohou být jako takové používány“ nebo „mají vnější formu, ale nikoliv podstatu“.⁶

I když v oblasti historie umění i mimo ni existuje řada diskurzů a teorií relevantních pro téma této výstavy, v soudobé teorii umění a kultury nenalezneme žádnou komplexní teorii modelu. Za tu dozejista nelze považovat svého času populární postmodernistické texty o hyperrealitě a virtualizaci veřejné sféry, jako kupř. spisy Jeana Baudrillarda, v nichž simulakra a simulace, spíše než by byly podrobně zkoumány, figurují pouze jako nástroj povrchní společenské kritiky.⁷ Absence takové komplexní teorie nás však nemusí příliš trápit, protože právě díla a slova umělců samotných (jak dokazuje tato výstava a interview s umělci, která navazují na tento text) nabízejí soustavnou reflexi některých klíčových otázek souvisejících s konceptem modelu. Můžeme tedy uvažovat o modelech (nebo uměleckých dílech z nich vycházejících) jako o *teoretických objektech*, které — kromě svých více přímých

- 3 Nelson Goodman, *Jazyky umění. Nástin teorie symbolů*, Praha 2007, 137.
- 4 Obecná teorie modelů a způsobů jakým zobrazují, viz zejména Herbert Stachowiak, *Allgemeine Modelltheorie*, Wien-New York, 1973; Adam Toon, *Models as Make-Believe. Imagination, Fiction and Scientific Representation*, Londýn 2012; Michael Weisberg, *Simulation and Similarity: Using Models to Understand the World*, Oxford 2013.
- 5 Sophist 235b–236c, *Plato's Sophist. The Professor of Wisdom* — v překladu Evy Brann, Petera Kalkavage, Erica Salem — Newburyport 1996; David Ambuel, *Image and Paradigm in Plato's Sophist*, Las Vegas 2007.
- 6 Jak je zachováno například v ‚přednášce k žákům o správném provádění pohřebních rituálů‘, která je připisována Konfuciovi, *Li ji* (Kniha obřadů), v Ruan Yuan, ed., *Shisanjing zhushu* (Anotovaná edice třinácti klasiků), Peking 1980, 1289; dále také filosof Xunzi (Yang Liang, *Xunzi jijie*, Taipei 1981, 244–45.

or symbolization. In many cases, a model is an exemplar or instance of what it models ... in other cases, the roles are reversed: the model denotes, or has an instance, what it models ...”³

Given their central role in contemporary scientific practice, it is not surprising that the most elaborate and rigorous theories of models and modelling can be found in the theory and philosophy of science. Taxonomies of models usually situate three dimensional (or iconic) models alongside other categories such as mental models, linguistic models, mathematical models, and computer simulations. While it is open to debate whether three-dimensional models count as images, or constitute a separate category, distinct from images, they are unquestionably representational and there is a lively and vigorous debate in sciences and philosophy about what kind of representation models entail.⁴ In a similar fashion, the topic of models in art immediately raises some fundamental issues in the theory and philosophy of art and aesthetics, such as mimesis, resemblance, reality and its representation, authenticity, original, and copy. Indeed, it surfaces in the earliest discussions and theories of representation both in the West and in China. The issue of the model is implicitly present in Plato's discussion of the difference between *eidola* (which represent the perceptible, outward appearance of a thing) and *eikone* (which represent the essence of a thing).⁵ It is likewise inherent in the concept of *mingqi* (‘spirit articles’ that accompanied the dead in their tombs), about which ancient Chinese texts say: ‘although [they resemble] real objects, they cannot be used’, and ‘[they] have form but are without substance’.⁶

While there are many theories and discourses both within and outside art history that are relevant to this topic, no comprehensive theory of models exists in contemporary art or cultural theory. The once popular postmodern texts on hyperreality and the virtualisation of the public sphere certainly do not count as such theory, as evidenced, for example, by Jean Baudrillard's writings, in which simulacra and simulations, rather than being rigorously interrogated, are merely used as a tool for a shallow social critique.⁷ This need not bother us, however, in so far as it is artistic thinking itself, embedded in, or revealed through, the works as well as words (as this exhibition and the interviews following this essay shall demonstrate), which offer a sustained reflection on some central issues surrounding the concept of model. It is thus certainly possible to think of models (or works of art based on them) as *theoretical objects*, which, in addition to their more direct sensuous and psychological effects, invite a re-thinking of

- 3 Nelson Goodman, *Languages of Art: An Approach to a Theory of Symbols*, Indianapolis 1976, pp. 171–72.
- 4 For a general theory of models and model-representation, see especially Herbert Stachowiak, *Allgemeine Modelltheorie*, Wien-New York 1973; Adam Toon, *Models as Make-Believe. Imagination, Fiction and Scientific Representation*, London 2012; Michael Weisberg, *Simulation and Similarity: Using Models to Understand the World*, Oxford 2013.
- 5 Sophist 235b—236c, *Plato's Sophist. The Professor of Wisdom* — transl. by Eva Brann, Peter Kalkavage, Eric Salem, Newburyport 1996; David Ambuel, *Image and Paradigm in Plato's Sophist*, Las Vegas 2007.
- 6 It is preserved, for example, in Confucius' alleged lecture to his disciples on the proper way of conducting funerary rites, *Li ji* (The Book of Rites), in Ruan Yuan, ed., *Shisanjing zhushu* (An Annotated Edition of the Thirteen Classics), Beijing 1980, p. 1289, as well as philosopher Xunzi (Yang Liang, *Xunzi jijie*, Taipei 1981, pp. 244–45).

smyslových a psychologických účinků — vyzývají k promýšlení některých složitých otázek teorie umění, psychologie a filozofie myslí, přičemž současně dávají svým autorům možnost aktivně se zabývat širšími společenskými a kulturními problémy.

Trojrozměrné modely v umění patří do světa umění s jeho systémem diskursu, konvencí a hodnocení, ale zároveň existují i v přímém příbuzenském vztahu k dalším příkladům 3D modelů a modelování: architektonickým modelům, historickým a současným vědeckým modelům i k celé široké oblasti hobby modelářství. Modelářství v umění, stejně jako ve vědě a ve sféře volnočasové zábavy, vyžaduje jak kognitivní schopnosti, tak znalost specializovaného řemesla a manuální zručnost. Obdobně jako ve vědecké praxi, jak je vidět na příkladech několika na výstavě zastoupených umělců, tvorba uměleckých modelů může vycházet z výzkumu a rigorózních experimentálních postupů, které mají povahu vědecké činnosti, a jako v hobby modelářství je zde přítomen prvek hry a materializace fantazie. V několika případech (*Sedm vteřin* Pavly Scerankové je jen jeden z nich) rozpozná oko laika daný model jako ‚umělecké dílo‘ pouze díky tomu, že je umístěno v galerii a ne v jiném kontextu.

MODEL ČEHO A MODEL PRO NĚCO

Trojrozměrné modely v umění, obdobně jako jejich protějšky v dalších doménách, mohou mít dvojitý charakter: *retrospektivní* (model jako replika čehosi, co již existuje) nebo *prospektivní* (model jako návrh — prototyp pro cosi, co má teprve vzniknout). Mnohá ze shromážděných děl přitom zahrnují jak retrospektivní, tak i prospektivní rovinu, vztahují se k minulosti i budoucnosti zároveň nebo mezi těmito dvěma stavy oscilují. Modely se většinou od objektů, které znázorňují, liší velikostí a měřítkem, zatímco si zachovávají poměr a proporce. Současně se také odlišují mírou své ikoničnosti nebo detailu — může se jednat o měřítkové simulace originálu, s minimem rozdílů, nebo o záměrně nepřesné nebo neúplné zobrazení s velmi otevřeným vztahem k předloze.⁸ Reference přitom okamžitě nastoluje otázku identity a esence. Model může být dokonalou kopií či replikou se zachovanými proporcemi, detaily a někdy i velikostí originálu, ale nedisponuje funkčností originálu — případně může nabízet jiné funkce a možnosti využití než originál.⁹ Modely v umění, jak přibližujeme níže, často využívají tuto proměnu vnímané možnosti k akci (tzv. afordanci) a očekávání diváka.¹⁰

- 7 Jean Baudrillard, *Simulations*, New York 1983.
- 8 Modely ve vědě, viz Soraya de Chadaverian a Nick Hopwood, eds., *Models. The Third Dimension of Science*, Stanford 2004; Ingeborg Reichle, Steffen Siegel a Achim Spelten, eds., *Visuelle Modelle*, Mnichov 2008.
- 9 Někdy se pojem ‚model‘ používá pouze pro zmenšenou verzi nějaké předlohy v kontrastu k pojmu ‚replika‘, která je v životní velikosti; zde však používám termín ‚trojrozměrný model‘ i pro modelové znázornění v životní velikosti.
- 10 Termín ‚afordance‘ používám obecně ve smyslu definice amerického psychologa J. J. Gibsona — jako ‚vnímanou možnost pro akci v daném prostředí‘, viz zejména J. J. Gibson, *The Ecological Approach to Visual Perception*, Boston 1979.

some difficult and pernicious problems of art theory, psychology, or philosophy of mind, while also allowing their authors to engage broader social and cultural issues.

Three-dimensional models in art belong to the world of art, with its system of discourse, institutions, and valuation. But it bears noting that they are in some aspects directly related to other instances of 3D models and model-building: architectural models, historical and contemporary scientific models, as well as the wide realm of toy and hobby model-building. Making models as art involves some of the same cognitive faculties and the same exercise of highly specialised craft and skills as making models in science or as hobby modelling.⁸ Much like in science, as some artists in the show demonstrate, making models of art can be based on research and rigorous experimental procedures, a form of science; while much like in hobby modelling, they involve an element of play and the materialisation of fantasy. There are cases (Pavla Sceranková's *Seven Seconds* being just one example), in which a given model can be recognised by the untrained eye as a ‘work of art’ only by virtue of the fact that it sits in a gallery rather than some other context.

MODELS OF AND MODELS FOR

Three-dimensional objects in art, much like their counterparts in other domains, can function in a dual sense: as either retrospective (models of something already existing, a representation of some original or preceding entity) or prospective (models for something yet to be created). Importantly, as many works in this exhibition clearly demonstrate, they can be both retrospective and prospective, related to the past as well as the future, both at the same time, or they can alternate between these two states. Models differ from the objects they represent mostly by size and scale, while preserving ratio and proportions. At the same time they are distinguished by their degree of iconicity or elaboration, ranging from the full-scale simulation of an original, in which the difference is minimised, to an inaccurate or incomplete rendering with a decidedly open relationship of reference. The issue of reference immediately raises a question about identities and essences. The model can be a perfect copy or replica that preserves the proportions, degree of elaboration, and even the size of the original, yet lacks the latter's functionality or affords instead a new set of functions and potential uses.⁹ Models in art, as we shall observe, often explore this change of affordances and viewers' expectations.¹⁰

- 7 Jean Baudrillard, *Simulations*, New York 1983.
- 8 On models in science, see Soraya de Chadaverian and Nick Hopwood, eds., *Models. The Third Dimension of Science*, Stanford 2004; Ingeborg Reichle, Steffen Siegel, and Achim Spelten, eds., *Visuelle Modelle*, Munich 2008.
- 9 Sometimes the term ‘model’ is taken to imply only a scaled-down version of some original, in contrast to a life-size ‘replica’; here, however, I take ‘three-dimensional model’ to apply to life-size renderings as well.
- 10 I use the term affordance largely as defined by American psychologist J. J. Gibson — as perceived possibilities of action or the functional significance of objects and environments; see especially J. J. Gibson, *The Ecological Approach to Visual Perception*, Boston 1979.

Trojrozměrný fyzický model v umění navíc nemusí plnit zástupnou roli za nějaký konkrétní empirický objekt, protože často odkazuje na generickou kategorii věcí nebo na abstraktní koncepty či ideje. Mnohé skulpturální objekty neodkazují na žádný již existující objekt, ani je nemůžeme brát za konkrétní prototyp; jedná se o modely pouze v tom smyslu, že zhmotňují mentální model umělce. Otázku po způsobu, jímž model v umění reprezentuje, nelze nicméně zužovat jen na problém vztahu a reference, opominuli bychom tak další — a klíčovou — vlastnost modelů, totiž jejich schopnost vzít na sebe roli nástroje ve hře na předstírání, která aktivuje různé formy imaginativní projekce. Sama schopnost modelu odkazovat na něco v minulosti nebo v budoucnosti ve skutečnosti závisí na jeho schopnosti aktivovat v divákově mysli představy o tomto objektu nebo události. V následujícím textu k jednotlivým dílům si povšimneme různých způsobů, jakými autoři této stimulace imaginace dosahují.

ODKAZ A MATERIÁLNOST

Trojrozměrným modelům je však vlastní ještě jedna dvojedinost: na jednu stranu model odkazuje na nějakou realitu, současně je zde hmatatelná materiálnost samotného modelu. Kontrast či napětí mezi těmito dvěma aspekty je zcela zásadní pro většinu modelů v současném umění, jak bohatě dokládají díla zastoupená na této výstavě. Právě zde, v dialektice zobrazení a předmětnosti (nebo materiálnosti), můžeme nejlépe zkoumat otázky zařazení modelů do domény skulptury. Skutečná přítomnost modelu je artikulována a prosazuje se ve vnímání diváka prostřednictvím míry ikončnosti, manipulace měřítka a velikosti a volbou materiálu. Podobně jako většina jejich architektonických nebo průmyslových protějšků, i některé skulpturální modely v umění jsou vyrobeny z levných, průmyslových nebo hobby materiálů: kaširovaného papíru, lepenky, překližky, sádry, sklolaminátu atd. — tedy materiálů, které jsou vhodné v průmyslovém nebo vědeckém modelování, a jejichž využití posiluje vnímání modelu jako zástupného objektu — jako kopie, repliky nebo předlohy. V jiných případech využití tradičních sochařských materiálů — bronzu, kovu, kamene, leštěného dřeva — zjevně posiluje skulpturální asociace a umělecký status objektu. Umělecké modely — jak opět zde shromážděná díla jasně předvádějí — jsou většinou výsledkem procesu náročného na úsilí i čas, který, kromě umělecké představitosti a myšlení, vyžaduje také specifické manuální dovednosti: ona ‚ztráta dovednosti‘ (deskilling), která je tak patrná v mnoha oblastech soudobého umění, není v modelářské praxi možná.¹¹ Většina zde představených umělců nepokrytě zdůrazňuje proces stavby svých modelů — divák je přímo vybízen k tomu, aby si povšiml, jak byl model zkonstruován, aby tento proces obdivoval a zamyslel se nad technickými a tvůrčími způsoby stavby modelu nebo — obráceně — aby si povšiml nedokonalostí a stop, zanechaných v procesu stavby, které podrývají iluzivnost zobrazení.

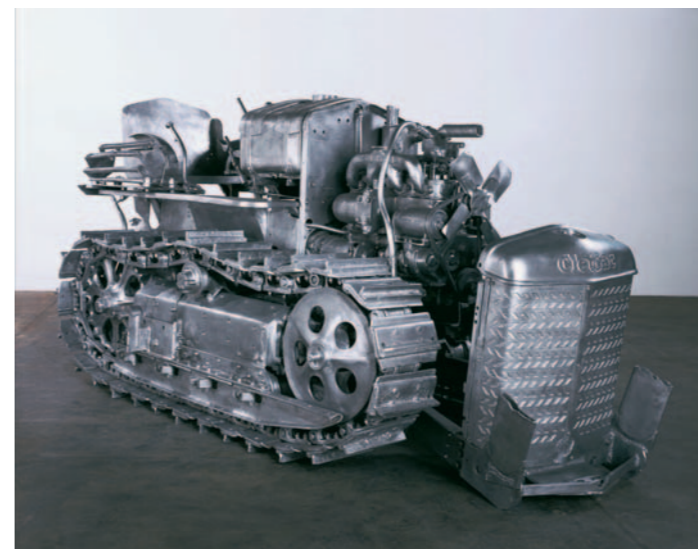
¹¹ Existují samozřejmě i výjimky, viz například Roman Ondák, *Time Capsule* (více k tomuto dílu níže). Model vyrobili stejní dělníci jako originál, bez zapojení umělce.

Furthermore, a three-dimensional physical model in art need not stand in lieu of or for some specific, empirical object out there; it as often refers to a generic class of things or even to abstract concepts and ideas. Many sculptural objects do not refer to any pre-existing object, nor can they be taken as a specific prototype; they are models only in so far that they materialise a mental model of the artist. But to conceive of the issue of representation in models only as a matter of reference and relation would be to miss another profound quality, for models should be conceived of above all as props in games of make-believe, which function by activating various forms of imaginative projection. In fact, the very possibility of a model to refer to something in the past or in the future hinges on its capacity to prescribe a viewer's imaginings about such an object or event. We shall notice in some detail how such imaginative promoting is achieved in the comments on individual works which follow.

REFERENCE AND MATERIALITY

But there is another duality inherent in the three-dimensional model and the way it represents: on the one hand, there is the reference to something else, which the model stands for, on the other, there is the tangible material reality of the model itself. The interplay, or tension, between these two senses is absolutely central to most models in contemporary art, as works in this exhibition amply demonstrate. It is precisely in this, in the dialectics of representation and objecthood (or materiality), that the questions regarding the situation of models within the field of sculpture can be best examined. The real presence of a model is articulated and asserted in the viewer's perception by means of an elaboration of iconicity, a manipulation of scale and size, and the choice of the material. Much like their architectural or industrial counterparts, some sculptural models in art are made of cheap industrial or hobby materials: papier-mâché, cardboard, plywood, plaster, fibreglass, and the like — that is, materials that are appropriate to evoke industrial and scientific modelling, and the use of which strengthens the notion of models as substitute entities, as copies, replicas, or projects for the future. In other cases, the use of traditional sculptural materials such as bronze, metal, stone, and polished wood seems to strengthen the sculptural associations and status of the object. Artistic models — as again most of the works assembled here clearly demonstrate — are mostly products of extremely labour-intensive, time-consuming work, requiring, in addition to artistic imagination and thinking, a distinct set of manual skills; the 'deskilling' so apparent in some areas of contemporary art is not an option in model-building practice.¹¹ Most artists presented here clearly foreground the process of building their models, inviting the viewer to notice how the model has been assembled, to marvel and ponder over the technical and artistic means of its construction, or, conversely, to notice its imperfections and the traces of

¹¹ There are exceptions, of course, such as Roman Ondák's *Time Capsule* (mentioned below), which was made by the same workers who had constructed the original, without any participation of the artist.

CHARLES RAY:
UNTITLED (TRACTOR)
2005

Výše uvedené body lze názorně ilustrovat na jednom konkrétním případě, uměleckém díle, které prominentně figurovalo na původním ‚wish listu‘ pro tuto výstavu, ale nakonec nemohlo být zařazeno: *Untitled (Tractor)*, 2003–5 amerického umělce Charlese Raye. Je to hliníková replika vraku skutečného pásového traktoru z roku 1938 (v měřítku 1:1), který umělec našel a odtáhl do svého ateliéru. Během několika měsíců společně s týmem asistentů rozmontoval originál a ručně vymodeloval tisíce jednotlivých pohyblivých součástí tohoto stroje, včetně těch, které jsou skryty zraku. Pečlivému pozorovateli nabízí výsledek možnost pomalu vnímat rozdíly v míře propracovanosti, preciznosti a exaktnosti mezi konkrétními díly; z některých lze dokonce poznat specifický rukopis konkrétních asistentů. Plastika vizualizuje — a lze říci, že oslavuje proces svého vzniku. Vědomí nesmírné pracovní náročnosti skulpturální rekonstrukce původního traktoru je určujícím faktorem zamýšleného významu tohoto díla. V čem tedy spočívá jeho identita? Je zde patrný indexikální vztah k původní předloze — a to hned dvakrát: zaprvé ke konkrétnímu traktoru značky Cletrac, který umělec našel, a zadruhé k prvním prototypu stroje, podle něhož byly sériově vyrobeny všechny traktory tohoto typu. Tuto předlohu však umělecká intervence transformovala do jakési metafyzické ideje či platónské esence traktoru. Jak uvedl sám Ray: „Pro mě je tato plastika jako traktor v nebi. Chtěl bych ho pojmenovat *Filozofický objekt!* Je jako filozofův kámen, můžete se na něj dívat a medítovat.“¹²

¹² Charles Ray v citaci: Andrei Pop, ‚Charles Ray‘, recenze výstavy, *Artforum*, 2014, no. 10, 272; ‚A Sculptural Differential, Charles Ray in conversation with Zachary Cahill‘, *Mousse* 41, <http://moussemagazine.it/articolo.mm?id=1055>.

the process by which it was made, thus undermining any claims to illusion that the representation might make. The preceding points can be neatly illustrated by briefly considering a specific example, a work which figured prominently on an original ‚wish list‘ for this show, but in the end could not be included: *Untitled (Tractor)* created in 2003–5 by American artist Charles Ray. It is a 1:1 replica in aluminium of an actual broken-down tractor from 1938, which the artist found and hauled to his studio. Over the months he and his team of assistants dismantled the original and hand-sculpted thousands of individual moving parts of the machine, including those parts that are hidden from view. For the careful observer, the result provides an opportunity to slowly perceive the distinctions in the degree of elaboration, precision, and exactitude between individual parts — some of which shows signs of the work of the individual hands of his assistants. The sculpture visualises — and arguably celebrates — the process of making such a model. The incredibly labour-intensive process of recreating the tractor, realising all the work put into it, is a significant aspect of the work's meaning. So, where do the identity and meaning of this work lie? There is an indexical relationship to the original piece, and in a dual sense: first, to that particular Cletrac tractor the artist found, and also to the first prototype, on which all serial-produced pieces of this type were based. At the same time, through the artist's intervention, it has been transformed into a sort of metaphysical idea, or Platonic essence of a tractor. As Ray himself says: "I think of this sculpture as a tractor in heaven. I would like to rename it *Philosophical Object!* ... Like a philosopher's stone, you can look upon it and meditate."¹²

¹² Charles Ray as quoted in Andrei Pop, ‚Charles Ray‘, exhibition review, *Artforum*, October 2014, p. 272; ‚A Sculptural Differential, Charles Ray in Conversation with Zachary Cahill‘, *Mousse* 41, <http://moussemagazine.it/articolo.mm?id=1055>.

MODEL VĚŽOVÉ STAVBY Z HROBKY,
ČÍNA, 1. STOL. N.L.
MODEL OF TOWER BUILDING FROM THE TOMB,
CHINA, 1ST CENTURY AD

Such possibilities may naturally be lost on many viewers, as revealed by a discussion among tractor-enthusiasts who stumbled upon Ray's work on their blog. One blogger commented: "Waste of time and aluminium, in my opinion. Looks like a junkyard piece was the original, note the missing front idler and section of track. If you were to spend that much time, I would think you would make one that is at least complete and original. I guess I just don't get 'art'."¹³ Obviously, had he spent an equal amount of time and effort reconstructing the broken-down machine as Ray did 'doing art', this man would have ended up with a replica, but instead the sculptor created a true original, albeit one to be used in an entirely different way. However, unbeknownst to himself, the enthusiast's remark in fact proves that he grasped the essential function of the artistic model, for it shows that central to his perception of Ray's tractor was exactly the interplay between the awareness of its stupendous materiality and the ghost of a 'real tractor' which it simultaneously conjures up and negates.

EMANCIPATION OF THE ARCHITECTURAL MODEL

While since the Renaissance three-dimensional models have served as blueprints for architectural practice or sculptural realisations, it is necessary to mention at least in passing that model-building as a sculptural practice has its roots in deep Antiquity and indeed the range of functions and many central issues and strategies used by contemporary artists have been remarkably anticipated by model builders in ancient Egypt and China. In these societies, models of buildings, vessels, household items, as well as sculptural tableaux of daily activities or entire armies were placed in tombs to accompany the deceased into the netherworld, to create a virtual reality — a world for the enjoyment and use of the dead. The creation and use of these sculptural models involved the manipulation of scale and size, the elaboration of iconicity to intensify or loosen the illusion of reality, and the rhetorical use of materials; in other words, strategies and procedures that are explored by contemporary artistic model builders. In constructing virtual netherworlds in tombs for posterity, ancient tomb models and tableaux likewise directly anticipated the materialisation of the utopian yearnings and desires of new social orders in modernist architectural models.

Tyto možnosti samozřejmě nemusí vnímat všichni diváci, jak dokládají diskuze na blogu milovníků traktorů, kteří objevili Rayova dílo. Jeden blogger to okomentoval: „Škoda času a toho hliníku. Vypadá to, že to udělal podle nějakého vraku — vždýt tomu chybí přední vodící kladka a část pásu. Když už tomu věnoval tolik času... člověk by si myslel, že (ten traktor) udělá kompletní a původní. Já tomu ‚umění‘ asi vážně nerozumím.“¹³ Samozřejmě, kdyby tento muž věnoval stejný čas a úsilí rekonstruování původního rozbitého stroje, jako Ray věnoval tvorbě ‚umění‘, získal by repliku, zatímco sochař vytvořil skutečný originál, i když takový, který má úplně jiné využití. Komentář však dokládá, že milovník traktorů (aniž by si to sám uvědomoval) ve skutečnosti pochopil základní funkci uměleckého modelu, neboť jeho vnímání Rayova objektu je založeno přesně na napětí mezi vědomím jeho úžasně materiálnosti a duchem ‚skutečného traktoru‘, který model zároveň vyvolává a neguje.

EMANCIPACE ARCHITEKTONICKÉHO MODELU

Zatímco od doby renesance trojrozměrné modely sloužily jako předloha v architektonické praxi nebo pro budoucí skulpturální realizace, je nutné se alespoň zmínit o tom, že modelování jako významná poloha skulpturální praxe má kořeny v dobách dávno minulých, a že různé funkce a mnohé ústřední otázky a strategie, používané současnými umělci, předvídal již stavitelé modelů ve starověkém Egyptě a Číně. V těchto společnostech modely staveb, lodí, domácích předmětů i skulpturální tabla, znázorňující každodenní aktivity nebo celé armády, byly dávány do hrodek, aby doprovázely zesnulé na jejich cestě na onen svět, vytvářely virtuální realitu, z níž se mohou těšit a kterou mohou používat pouze mrtví. Tvorba a používání těchto skulpturálních modelů již tehdy zahrnovala manipulaci měřítka a velikosti i rozvíjení ikončnosti pro zintenzivnění či oslabení iluze reality, stejně jako rétorické využívání materiálů, tj. strategie a postupy, které využívají moderní stavitelé uměleckých modelů. Starodávné modely a tabla, jež v hrobkách zhmotňovaly virtuální světy pro věčnost, přímo anticipují materializaci utopických tužeb a přání nových společenských pořádků patrnou v modernistických architektonických modelech.

¹³ Zdroj: <http://cletrac.org/forum2010/index.php?action=printpage;topic=4095.0>

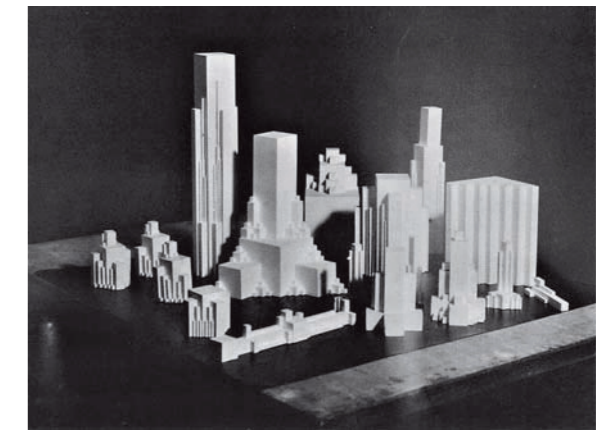
¹³ As quoted on: <http://cletrac.org/forum2010/index.php?action=printpage;topic=4095.0>

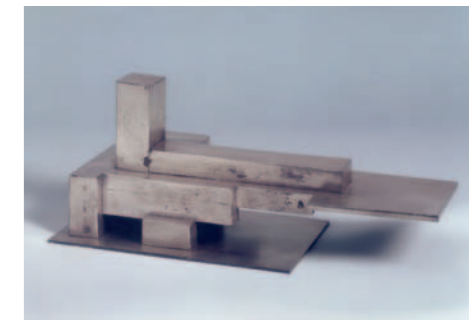
VLADIMIR TATLIN: MODEL VĚŽE TŘETÍ INTERNACIONÁLY /
MODEL THE MONUMENT TO THE THIRD INTERNATIONAL
1919-20

V modernismu se trojrozměrný model osvobodil od kontextu architektury, v němž fungoval od dob renesance a postupně nastoupil svoji autonomní existenci. Některé modely staveb nebo památníků ruských konstruktivistů a suprematistů začaly cíleně vstupovat na území skulptury a staly se sochařskými objekty *sui generis*; jejich identita je velkou měrou definována způsobem, jak jsou tyto objekty prezentovány divácké veřejnosti. Tatlinův slavný *Model památníku Třetí Internacionály* z roku 1920 — model utopické stavby, který si drží charakter architektonického návrhu, ale zároveň existuje samostatně jako skulpturální objekt — je klasickým příkladem tohoto vývoje. Jak píše Alex Potts: „Toto dílo, které v rovině modelu nutí diváka představovat si nové typy staveb v reálném světě mimo galerii, existuje také jako objekt situovaný do konkrétního prostředí galerie, čímž zapojuje diváka přímo na fyzické úrovni. Ještě atraktivnější modernistické objekty se statusem podobným modelu, které otevřeně stimulují imaginativní projekci typickou pro modernisticky nové pojetí objektu, jsou ty, kde je představivost diváka konfrontována s dílem jako věcí, a kde výprava je součástí koncepce — nejen pasivním důsledkem praktické nutnosti prezentovat dílo publiku.“¹⁴ Architektury Kazimíra Maleviče z poloviny dvacátých let minulého století nebo modely Georsese Vantongerlooa ze stejné éry emancipaci architektonického modelu dále rozvíjejí: tyto struktury nejsou koncipovány pro uspokojení konkrétního

¹⁴ Alex Potts, *The Sculptural Imagination. Figurative, Modernist, Minimalist*, New Haven-London 2000, 114.

KAZIMIR MALEVICH:
VERTIKÁLNÍ ARCHITEKTONY / VERTICAL ARCHITECTONS
1929-31

GEORGES VANTONGERLOO: AÉROPORT PLUS ARMATURE,
TYPE A, SERIE A, 1928 / STIFTUNG WILHELM LEHMBRUCK MUSEUM,
DUISBURG, PHOTO: PETER SCHÄCHELLI, © VG BILD-KUNST, BONN

In modernism the three-dimensional model was emancipated from its architectural context and gradually assumed an autonomous existence. Some models for the buildings and monuments of Russian constructivists and Suprematists began to self-consciously encroach on the territory of sculpture and became *sui generis* sculptural objects, whose identity is to a large extent determined by the way they are displayed for the art public. Tatlin's famous *Model for a Monument to the Third International* 1920 — a model of a utopian building, retaining the status of an architectural proposal, yet at the same time also a sculptural object in its own right, is a prime example of this shift. As Alex Potts has noted: "It is the work that exists as a model, prompting the viewer to imagine new kinds of structure in the real world outside the gallery, and also as an object situated in a particular environment of display, which engages the viewer directly at a physical level. The more compelling modernist objects with a model-like status, which openly invite the imaginative projections common in modernist rethinking of the object, are those where the viewer's phantasy plays off against his encounter with the work as thing, and where the staging is part of its conception rather than passive effect of the practical necessity of presenting it to be viewed."¹⁴ In Kazimir Malevich's mid-1920s architects or Georges Vantongerloo's models from the same period, a further step was taken — these structures are not conceived in response to the needs of particular

¹⁴ Alex Potts, *The Sculptural Imagination. Figurative, Modernist, Minimalist*, New Haven and London 2000, p. 114.

architektonického zadání, ale jako skulpturní studie možného architektonického řešení. A jako takové často ztělesňují politicky motivované vizionářské plány utopických staveb a celých měst nového společenského pořádku. Modely, které nemají vazbu na žádný architektonický nebo urbanistický projekt, se začaly více objevovat v poválečném umění, zejména v pop artu, jako izolované skulpturní objekty (často napodobující předměty každodenní potřeby — žárovky a baterky Jaspera Johnse), stejně jako skulpturní tabla a diorámy v díle Claese Oldenburga, Edwarda Kienholze, George Segala a dalších.

Současné umění tento modernistický odkaz dále rozvíjí. Přestože si některé trojrozměrné modely zachovávají více či méně přímou asociaci s architekturou (viz *One Man Houses* Thomase Schütteho) a přesto, že někteří architekti vystavují své modely v galeriích jako umělecká díla, mnohé kvazi-architektonické modely vycházejí pouze ze skulpturních pramenů. Zároveň si jiní umělci našli a osvojili 3D modely z oblasti masové kultury a zábavy — od muzeálních diorám devatenáctého století, přes virtuální světy hraček (fenomén stavění modelů z Lega, který se přenesl také do umění) po hobby modelářství a reklamu. V posledních desetiletích se objevil také nový umělecký jev — stylizovaná fotografie nebo video vycházející z trojrozměrných modelů. Tento směr je na výstavě zastoupen díly Thomase Demanda, Pavly Scerankové a Edwina Zwakmana.

JAK MODELÝ PŮSOBÍ NA DIVÁKY

Současní umělci tvoří modely a umělecká díla vycházející z modelu buďto s cílem posunout hranice naší reflexe určitých témat v rámci i mimo umění: vztah mezi obrazem a realitou, šalebnost obrazů a konstruktivní charakter našeho vnímání či vztah těla a prostoru, nebo za účelem sdělení ironických či kritických postřehů na naši kulturu, média a společnost, pro které je příznačné, že se zamotávají do sítě obrazů, přes které není vidět podstata věci. Avšak jakékoliv hlubší asociace jsou nutně zakotveny v psychologickém působení modelů na jejich diváky a je proto nutné alespoň stručně zmínit umělecké strategie, jejichž cílem je tyto účinky vyvolat: manipulace s velikostí a měřítkem, změna objektových afordancí, zkoumání materiálnosti a jejich rétorických efektů, apel na imaginativní projekci.

Modely v umění často primárně působí díky manipulaci měřítka a velikosti. Miniaturizace nebo zvětšení samo o sobě vyvolávají okamžitou reakci: šok, neklid, zvýšenou pozornost, úzkost, pobavení nebo zamyšlení.¹⁵ Změna měřítka vyvolává na povrch skryté nebo implicitní vlastnosti původního objektu, které za normálního stavu nevidíme, ale je schopna také radikálně posunout ontologický status daného objektu — vzniká tak objekt nový, který — byť s proporcemi, tvarem a rysy originálu — se stává něčím jiným, a jako takový na nás jinak působí. To je případ groteskně zvětšeného nábytku a běžných domácích předmětů Mony Hatoum. Zvětšením kráječe na vajíčka do lidské velikosti sochařka docílila toho, že z nenápadné kuchyňské věci se stalo něco zábavného, humorného a zároveň i hrozivého. Autorka to

architectural briefs, rather they are conceived as sculptural ideas for possible architectural solutions. As such they often embody politically motivated visionary ideas for utopian buildings and entire cities of a new social order. Self-sustained models, unrelated to some architectural or urbanistic project, have become increasingly visible in post-war art, particularly in the realm of pop-art, appearing as isolated sculptural objects (often emulating everyday objects, as in the lightbulbs and flashlights of Jasper Johns), as well as sculptural tableaux and dioramas in the works of Claes Oldenburg, Edward Kienholz, George Segal, and others.

Contemporary art further expanded upon this modernist heritage. While some three-dimensional models in art may retain a more or less direct association with architecture (like the *One Man Houses* of Thomas Schütte demonstrate), and while some architects in fact exhibit their models in galleries as artworks, many quasi-architectural models are based on purely sculptural concerns. At the same time, other artists discovered and appropriated 3D models from the realm of mass culture and entertainment — from the 19th-century museum dioramas to toy, virtual worlds (the phenomenon of Lego model-building, also explored in the arts) to hobby modelling and advertising. Recent decades have also seen the emergence of another artistic phenomenon: staged photography or video based on three-dimensional models, as represented in this show by Thomas Demand, Pavla Sceranková, and Edwin Zwakman.

HOW MODELS ACT UPON THEIR VIEWERS

Models and model-based works are often made by contemporary artists in order either to advance our reflection of issues, in and beyond the arts, such as the relationship between representation and reality, the duplicity of images, and the constructive nature of our perception, or the relationship of the body to space, or to advance an ironic or critical view of culture, media, and society, increasingly tangled up in a web of representations and unable to see through them. However, whatever deeper and specific meanings and messages there may be, they are necessarily grounded in the psychological effects of models on their viewers and it warrants noting at least briefly the artistic strategies used to induce such effects — the manipulation of scale and size, changing object affordances, exploring the materiality and its rhetorical effects, appealing to imaginative projection.

Artists often make their models work by manipulating scale and size. Miniaturisation or enlargement in itself serves to invite an imminent response: to shock, unsettle, attract attention, cause anxiety, amuse, or to prompt thinking.¹⁵ A change of scale brings forth some hidden or implicit qualities of the original object that are not perceived or actualised in our normal seeing and handling of the object, but it can likewise radically shift the ontological status of a given object, creating a new one, which, while preserving the proportions, shape, and features of the original, becomes something else, capable of other effects on us. This is, for instance, the case with Mona Hatoum's grotesquely enlarged furniture and household objects. By enlarging

BODYS ISEK KINGELEZ: KIMBEMBELE IHUNGA, 1994
KOMBINOVANÁ TECHNIKA / MIXED MEDIA

komentuje: „A když se ty staré známé věci změjí způsobem, že se z nich stanou divné, někdy hrůzostrašné a nebezpečné objekty — odhaluje se tak určité, dříve skryté nepřátelství, nebezpečí a hrozba. Implicitně se tak i naše realita stává pochybnou a plnou nejistot.“¹⁶ V ostatních případech není cílem manipulace s měřítkem způsobit tělesnou reakci, ale třeba komický pocit nebo otevřít prostor pro zamyšlení, jako když Mariele Neudecker „ořízla“ obrovský ledovec, aby se vešel do prostoru galerie.¹⁷ Protože my, lidští pozorovatelé, nemůžeme změnit svoji velikost, manipulace s měřítkem vybízí k otázce, jaký vztah máme k věcem. Zmenšené, miniaturní objekty mohou být rozkošné, vyzývat ke hře, vzbuzovat ochranné pocity — ale mohou v nás také aktivovat pocit kontroly a dominance. Zvětšené předměty na druhé straně mohou být groteskní a zábavné, ale zároveň také vzbuzovat respekt, pocitu neklidu či strachu. Ve své krásné úvaze o světě miniatur Susan Stewart hovoří o hračkách a modelech přesně z pohledu kontroly: „miniatura s vazbou na nostalgickou verzi našeho dětství a historie, představuje zmenšenou — a proto snadno manipulovatelnou verzi prožitku...verzi, která je zdomácněná a chráněná před kontaminací.“¹⁸ Podobné souvislosti vyvstávají při pohledu na *Memy* Antonyho Gormleye, z nichž cítíme určitou zranitelnost a implicitně zkoumáme náš vztah k nim — jak ještě zmíníme níže.

Manipulace měřítka a velikosti hraje zásadní roli v jedné kategorii, jež není zastoupena na této výstavě — v modelech a dioramatech měst a krajín, jakými jsou například miniaturní kovové metropole Miquela Navarry, fantastní města z nerezového nádobí od Zhanga Wanga a barevné modely staveb ze skutečných i fiktivních měst od Bodys Iseka Kingeleze z Konga. Kromě aktivace radosti z rozpoznání (když divák ve změti hrnců a pánví poznává Londýn nebo San Francisco), tyto modely měst a komunit často kráčí

an egg slicer to human scale, the sculptor succeeds in turning an utterly inconspicuous household item into something amusing or humorous and menacing at the same time. As she observes: “And when those familiar objects are transformed in such a way that they become strange and sometimes threatening and dangerous objects — revealing an undercurrent of hostility, danger and threat — by implication they make reality itself questionable and full of uncertainties.”¹⁶ In other cases, the change of scale is not intended to evoke visceral reactions but rather feelings of humour, or is meant to open up space for thoughtful reflection, such as when Mariele Neudecker crops an enormous glacier to fit within the space of a gallery.¹⁷

Since we — human observers — cannot change our own size, the manipulation of scale always elicits the question of how we relate to things. Diminished, tiny objects may be adorable, inviting play, and sometimes inciting feelings of protection, but they can also activate a sense of control and dominance. Enlarged things, on the other hand, may be grotesque and amusing, but they can equally instigate a sense of respect, unease, or fear. In her beautiful musing on the world miniatures, Susan Stewart discusses toys and models precisely in terms of control: “the miniature, linked to nostalgic versions of childhood and history, presents a diminutive, and thereby manipulable, version of experience, a version which is domesticated and protected from contamination.”¹⁸ Similar concerns are powerfully brought out in Antony Gormley's *Memes*, which suggest their vulnerability and implicitly question the terms of our relationship to them — as we shall discuss below.

The manipulation of scale and size and its effects on the imagination is very prominent in one category of work not represented in this show: dioramas, tableaux, and models of cities and urban structures, such as Miquel Navarro's miniature metal metropolises, Zhang Wang's fantastic cities made of stainless steel cookware, and the colourful models of buildings and of real cities and fictive cities made by Congolese artist Bodys Isek Kingelez. In addi-

15 Otázka měřítka v moderním sochařství je tématem knihy Rachel Wells, *Scale in Contemporary Sculpture. Enlargement, Miniaturisation and the Life-Size*, Farnham 2013. Sochař Robert Morris zkoumal roli velikosti a měřítka ve svém stěžejním díle *Notes on Sculpture, Part II*, *Artforum* 5, no. 2, říjen 1966.

15 The issue of scale in contemporary sculpture is the subject of the recent book by Rachel Wells, *Scale in Contemporary Sculpture. Enlargement, Miniaturisation and the Life-Size*, Farnham 2013. Sculptor Robert Morris considered the role of size and scale in sculpture in his seminal ‘Notes on Sculpture, Part II’, *Artforum* 5, no. 2, October 1966.

16 Zdroj: ‘Mona Hatoum: Domestic Insecurities’, *ArtAsiaPacific* 59, 2008.

17 Viz komentář k jejímu dílu níže.

18 Susan Stewart, *On Longing: Narratives of the miniature, the gigantic, the souvenir, the collection*, Durham-London 1993.

16 As quoted in ‘Mona Hatoum: Domestic Insecurities’, *ArtAsiaPacific* 59, 2008.

17 See the comments on her work below.

18 Susan Stewart, *On Longing: Narratives of the Miniature, the Gigantic, the Souvenir, the Collection*, Durham-London 1993.

MODEL

KATALOG VÝSTAVY
GALERIE RUDOLFINUM, PRAHA
29/01–03/05/2015

Kurátor výstavy / Ladislav Kesner
Texty / Ladislav Kesner
Překlad / Sabine Pope, Robin Cassling
Redakce / Zuzana Kosařová
Grafická úprava / Robert V. Novák
Foto / Mathias Johansson, Wilfried Petzi, Ondřej Polák,
Philippe Servent, Oak Taylor Smith, Nic Tenwiggenhorn,
Tucci Russo Studio Per L'Arte Contemporanea,
Stephan White, Jens Ziehe
Tisk / Indigo Print
Vydavatel / Galerie Rudolfinum
Galerie Rudolfinum, Praha 2015
Katalog je vydán ve spolupráci s nakladatelstvím Pierot.

ISBN 978-80-7353-471-4

CATALOGUE FOR THE EXHIBITION
GALERIE RUDOLFINUM, PRAGUE
29 JANUARY– 3 MAY 2015

Exhibition curator / Ladislav Kesner
Texts / Ladislav Kesner
Translation / Sabine Pope, Robin Cassling
Editor / Zuzana Kosařová
Graphic layout / Robert V. Novák
Photo / Mathias Johansson, Wilfried Petzi, Ondřej Polák,
Philippe Servent, Oak Taylor Smith, Nic Tenwiggenhorn,
Tucci Russo Studio Per L'Arte Contemporanea,
Stephan White, Jens Ziehe
Print / Indigo Print
Publisher / Galerie Rudolfinum
Galerie Rudolfinum, Prague 2015
Published in collaboration with Pierot Publishers.

ISBN 978-80-7353-471-4

GENERÁLNÍ PARTNER GALERIE
GENERAL PARTNER OF THE GALLERY

J&T BANKA

HLAVNÍ MEDIÁLNÍ PARTNER
MAIN MEDIA PARTNER

LIDOVÉ NOVINY

lidovky.cz

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI
MEDIA PARTNERS

